

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 28/07-63

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. februára 2008 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Milana Ľalíka, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti J. M., N., zastúpeného advokátom JUDr. P. B., H., za účasti M. R., N., zastúpeného advokátom JUDr. D. Č., M., pre neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce N. konaných 2. decembra 2006 takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. M. **z a m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. decembra 2006 doručená sťažnosť J. M. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal neústavnosť a nezákonnosť volieb starostu obce N. konaných 2. decembra 2006. Sťažnosť bola doplnená na základe výzvy ústavného súdu podaním sťažovateľa zo 16. januára 2007.

Sťažovateľ ako nezávislý kandidát na funkciu starostu obce N. získal 51 zo 137 odovzdaných platných hlasov a umiestnil sa na druhom mieste za M. R., ktorý získal 82 platných hlasov.

Sťažovateľ v sťažnosti namieta, že všetci členovia miestnej volebnej komisie obce N. (ďalej len „volebná komisia“ alebo „komisia“) svojím konaním vo voľbách konaných 2. decembra 2006 porušili ustanovenia § 29 a § 31 ods. 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“) a čl. 30 ods. 1, 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) tým, že:

„1. Volebná komisia nikoho z voličov nevyzývala na preukázanie totožnosti dokladom, ktorý stanovuje zákon.

2. Minimálne desať manželských párov volilo za plentou spoločne.

3. Protikandidát ako doterajší starosta obce na trvalý pobyt prihlásil osoby z Košického a Bratislavského kraja účelovo, v súčasnosti sa títo obyvatelia obce odhlasujú z trvalého pobytu.

4. Občania rómskej minority boli hrubým spôsobom a pod psychickým nátlakom zastrašovaní. (...)

Vtedajší starosta, ako aj víťaz volieb starostu obce N. M. R., vyvíjal psychický nátlak na voličov – občanov obce N., predovšetkým u obyvateľov rómskej minority. V deň volieb, t. j. 2. 12. 2006 pred volebnou miestnosťou vyplácal viacerým občanom - sumu 600,- Sk ako dotáciu za neodobratú drevnú hmotu z obecných lesov. Takýmto spôsobom chcel ovplyvniť a ovplyvniť viacerých voličov.

Svojím konaním porušil volebné moratórium, ale aj článok 31 Ústavy SR a to slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti.“

Uvedené dokazuje čestnými vyhláseniami ôsmich osôb, ktorých podpisy boli overené notárskym úradom JUDr. V. D. v H.

Ústavnému súdu tiež navrhol, aby tieto osoby a členovia komisie boli vypočutí ako svedkovia. K sťažnosti tiež pripojil informáciu Ing. M. K., pozorovateľa volieb, adresovanú Z. ...

S poukazom na tieto skutočnosti ústavný súd žiada, aby vyhlásil voľby starostu v obci N. konané 2. decembra 2006 za neplatné.

Ústavný súd prijal predmetnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie uznesením č. k. PL. ÚS 28/07-14 z 11. apríla 2007.

Následne požiadal o vyjadrenie k sťažnosti zvoleného protikandidáta M. R. (ďalej aj „odporca“), ktorý v podaní doručenom ústavnému súdu 11. júna 2007 uviedol:

«K vecnej stránke sťažnosti z 8. 12. 2006 uvádzam nasledovné. (...)

Miestna volebná komisia pri svojej činnosti postupovala v zmysle zák. č. 346/1990 Z. z v platnom znení. Ja, ako kandidát na funkciu starostu obce, som na činnosť komisie nedohliadal, neovplyvňoval som nijako jej činnosť. Nevieť o žiadnom porušení zákona miestnou volebnou komisiou. (...)

Pri výkone funkcie starostu obce som konal zákonným spôsobom. Na trvalý pobyt sa občania prihlasujú a z neho sa odhlasujú na základe vlastného rozhodnutia. Obec a jeho orgány po splnení zákonných podmienok sú povinné splniť evidenčnú povinnosť v súvislosti s prihlásením občana na trvalý pobyt a odhlásením z trvalého pobytu.

Obec má pri príprave a realizácii volieb povinnosť stanovenú zákonom. Tieto svoje povinnosti obec bezzbytku splnila a ja, ako starosta obce, som dbal na dodržanie volebného zákona, preto som do činnosti volebnej komisie nijako nezasahoval. (...)

Tvrdenie, že „občania rómskej minority boli hrubým spôsobom a pod psychickým nátlakom zastrašovaní“, je neurčité, nie je z neho zrejmé, o čo sa jednalo, aký mal byť naznačený skutok, kto, kde a kedy ho mal spáchať, či údajný skutok mal súvislosť s voľbami. Som presvedčený, že ide o nepravdivé tvrdenie.

K vecnej stránke podania sťažovateľa zo dňa 16. 1. 2006, ktoré došlo procesnému súdu dňa 17. 1. 2007, uvádzam.

Na činnosť volebnej komisie a na priebeh volieb som nedohliadal. Som však presvedčený, že bol dodržaný zákon. (...)

Tvrdenia nie sú pravdivé. Nemohol som vyvíjať ako víťaz volieb psychický nátlak na voličov, lebo počas volieb nebol ich výsledok známy. Víťazom volieb sa stal až po skončení volieb a oznámení ich výsledkov, kedy sa už výsledok volieb nedal ovplyvniť. Žiaden psychický nátlak som na nikoho nerobil.

Pribudol nový dôvod označený ako vyplácanie údajnej dotácie 600,- Sk pred volebnou miestnosťou. Nie je to pravda. Žiadne dotácie za neodobraté drevo nejestvujú.

Potom, čo odvolila, som Z. F., odovzdal na základe uznesenia obecného zastupiteľstva sociálnu výpomoc 600,- Sk a vianočný darček obce v kancelárii starostu obce. Š. C. som po odvolení pred budovou obecného úradu odovzdal podobnú sociálnu výpomoc obce 600,- Sk a vianočný darček obce. Obaja sa dlhodobo zdržovali u príbuzných mimo obce.

Nemám námietok proti vykonaniu navrhnutého dokazovania sťažovateľom. Som presvedčený, že svedkovia potvrdia, že písomnosti predložené sťažovateľom nie sú pravdivé a nevyjadrujú stanovisko podpísaných osôb. Viem, že práve sťažovateľ zmanipuloval vznik týchto písomností.

Navrhujem, aby ústavný súd zaviazal sťažovateľa nahradiť mi trovy konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia podľa § 36 ods. 2 zák. č. 38/1993 Z. z. v platnom znení.

Navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky podľa § 63 ods. 1 písm. d) zák. č. 38/1993 Z. z. v platnom znení vydal uznesenie:

Ústavný súd Slovenskej republiky sťažnosť sťažovateľa zamietá.

Sťažovateľ je povinný nahradiť účastníkovi M. R. trovy konania do troch dní od doručenia uznesenia.“

II.

Ústavný súd vykonal 16. októbra 2007 na Okresnom súde Humenné dokazovanie výsluchom svedkov, ktorých označil sťažovateľ, pričom sa zaoberal jeho meritórnymi argumentmi uvedenými v sťažnosti.

Ústavný súd vyhodnotil dôkazy, a to každý dôkaz jednotlivo aj v ich vzájomnej súvislosti, pritom starostlivo prihliadol na všetko, čo vyšlo v konaní najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci (§ 132 Občianskeho súdneho poriadku).

K námietke sťažovateľa, že členovia volebnej komisie nikoho z voličov nevyzývali na preukázanie totožnosti dokladom, ktorý ustanovuje § 31 ods. 2 volebného zákona, ústavný súd vypočul A. Š., predsedníčku volebnej komisie, M. K., J. D., A. M. a A. S., členov tejto komisie. Z ich výpovedí vyplynulo, že v deň volieb sa neudiali mimoriadne udalosti, voľby prebiehali normálne. Niektorí voliči sa síce nepreukazovali preukazom totožnosti, ale išlo vždy o takých občanov, ktorí boli členom volebnej komisie všeobecne známi, preto ich komisia na to nevyzývala. Voliči, ktorí sa prisťahovali do obce, sami preukazovali svoju totožnosť, alebo ich komisia v prípade, že ich nepoznala, na to vyzývala. Po príchode voličov dvaja členovia komisie označovali ich účasť v zozname voličov, jedným z týchto členov komisie bol aj brat sťažovateľa - A. M.

K námietke sťažovateľa, že volebná komisia umožnila voliť viacerým voličom v priestore na úpravu hlasovacích lístkov a „*Minimálne desať manželských párov volilo za plentou spoločne (...)*“, čím bol porušený „§ 29 volebného zákona a § 30, ods. 3, Ústavy (...)“, ústavný súd z ich výpovedí zistil, že každý volič vo volebnej miestnosti vstupoval do priestoru určeného pre úpravu hlasovacích lístkov samostatne, ale vyskytli sa aj prípady (hendikepovaných voličov - starších občanov, ktorí potrebovali pomoc s úpravou hlasovacích lístkov), ktorí išli voliť v sprievode iného voliča (rodinného príslušníka).

Volebná miestnosť bola pomerne veľká a priestor na úpravu hlasovacích lístkov (od stola členov komisie vzdialený dva až tri metre) bol upravený tak, aby bola zabezpečená tajnosť hlasovania každého voliča. Podľa vyjadrení svedkov nikto z členov komisie voličom nenaznačoval, resp. ich neovplyvňoval, koho majú voliť. Ústavný súd na zistený skutkový stav aplikoval ustanovenie § 32 volebného zákona. Z citovaného zákonného ustanovenia vyplýva, že volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre telesnú vadu, alebo preto, že nemôže čítať a písať, má právo vziať so sebou do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov iného voliča, aby za neho hlasovací lístok podľa jeho pokynov upravil a

vložil do obálky. Z doslovného znenia tohto zákonného ustanovenia ústavný súd vyvodil záver, že starším občanom mohli ich rodinní príslušníci poskytovať pomoc pri volebnom akte.

Ďalšia námietka sťažovateľa sa týkala toho, že *„Protikandidát ako doterajší starosta obce na trvalý pobyt prihlásil osoby z Košického a Bratislavského kraja účelovo, v súčasnosti sa títo obyvatelia obce odhlasujú z trvalého pobytu“*.

Podľa ustanovenia § 2 ods. 1 volebného zákona právo voliť do orgánov samosprávy obcí majú obyvatelia Slovenskej republiky, ktorí majú v obci trvalý pobyt a najneskôr v deň volieb dovŕšili 18 rokov veku.

Podľa ustanovenia § 5 ods. 1 volebného zákona zoznamy voličov oprávnených hlasovať v jednotlivých volebných okrskoch vyhotovia obce na základe stáleho zoznamu voličov.

Zákon č. 253/1998 Z. z. o hlásení pobytu občanov Slovenskej republiky a registri obyvateľov Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov určuje mechanizmus a podmienky prihlasovania a odhlasovania občanov na trvalý pobyt a prechodný pobyt.

Ústavný súd konštatuje, že v danom prípade sťažovateľ v sťažnosti ničím nepreukázal, že by starosta obce v rozpore s volebným zákonom a uvedenými právnymi predpismi prihlasoval účelovo tesne pred voľbami na trvalý pobyt viaceré osoby z Košického kraja a Bratislavského kraja, a takisto konkrétne neuviedol žiadne mená tých voličov, ktorí údajne boli zapísaní do zoznamu voličov a nemali trvalý pobyt v obci, a teda v konečnom dôsledku nemohli voliť kandidátov na funkcie do orgánov samosprávy obce. Táto skutočnosť nevyplývala ani z výpovedí svedkov. Zo sťažnosti tiež nevyplýva, že by podal v tejto súvislosti sťažovateľ alebo iná osoba trestné oznámenie orgánom činným v trestnom konaní na prešetrenie týchto okolností.

Sťažovateľ v sťažnosti napokon tvrdil, že zvolený starosta obce porušil volebné moratórium, „*ale aj článok 31 Ústavy SR a to slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti*“, keď hrubým spôsobom a psychicky zastrašoval občanov, aby ho volili a súčasne v deň volieb vyplácal občanom 600 Sk, a „*takýmto spôsobom chcel ovplyvniť a ovplyvnil viacerých voličov (...)*“. Odvolal sa na predložené čestné vyhlásenia týchto občanov, ktorých podpisy boli notársky overené pracovníčkou notárskeho úradu v H.

Zo sťažovateľom predložených čestných vyhlásení a výpovedí svedkov Š. R., L. G., P. B., N. M., S. M. a M. G. ústavný súd zistil, že síce ich podpisy na čestných vyhláseniach boli riadne overené pracovníčkou notárskeho úradu 6. decembra 2006 R. K., samotný text (okrem mien svedkov) však bol písaný dodatočne, pričom vo vyhláseniach bol vždy uvedený rovnaký text. Pri výsluchu svedkov bolo tiež zistené, že títo voliči sami nepísali obsah vyhlásení, ktoré podpísali, išlo vždy o pripravenú voľnú stranu, ktorá sa následne dopísala textom „*o údajnom psychickom nátlaku voličov zo strany odporcu*“. Až pri výsluchu sa títo svedkovia dozvedeli, čo bolo predmetom ich vyhlásenia. Ani jeden z nich nepotvrdil to, že by ich odporca psychicky zastrašoval, resp. nahováral, aby ho volili za starostu, ale boli voliť slobodne a samostatne, bez psychického nátlaku.

Z výpovedí týchto svedkov je tiež zrejmé, že po voľbách prišiel za nimi A. M. (člen komisie) a spýtal sa ich, či chcú lepšie bývať, pretože z objektu, v ktorom bývali, im dal vlastník bytu výpoveď. Potom s ním išli na notársky úrad, kde mali podpisovať skutočnosti týkajúce sa ich „*bývania*“, a nie volieb. Jedna zo svedkýň, N. M., uviedla, že s výpoveďou vlastníka, ktorá jej bola doručená 1. decembra 2006, oboznámila sťažovateľa, ktorý jej sľúbil, že pozemok, na ktorom stojí byt, patrí urbáriátu, a jeho brat A. M. je predsedom citovaného združenia, a zároveň jej prisľúbil, že jej pomôže túto vec vybaviť.

Zo zisteného stavu teda jednoznačne vyplýva, že samotný člen volebnej komisie A. M. (brat sťažovateľa) zmanipuloval s pracovníčkou notárskeho úradu podvodným spôsobom predložené dôkazy, čo ústavný súd nemohol pri posudzovaní tejto sťažnosti prehliadnuť. Obdobne ústavný súd bral do úvahy aj to, že sťažovateľ podal 2. decembra

2006 podnet na obvodnú volebnú komisiu v H., v ktorom tiež nepravdivo opísal už uvedené skutočnosti proti odporcovi.

III.

Východiská na rozhodnutie ústavného súdu

A. Skutkové zistenia

Na základe vykonaného dokazovania i po otvorení schránky na ústavnom súde, kde bola uložená volebná dokumentácia z týchto volieb, ústavný súd zistil nasledovné skutočnosti:

1. Za starostu obce N. bol vo voľbách konaných 2. decembra 2006 zvolený s počtom platných hlasov 82 M. R., kandidujúci za stranu SMER-SD. Sťažovateľ získal v týchto voľbách na funkciu starostu obce 51 platných hlasov, teda o 31 hlasov menej ako zvolený protikandidát.

2. V obci N. sa podľa § 15 ods. 5 volebného zákona nevytvorili okrskové volebné komisie a ich úlohy plnila miestna volebná komisia, pretože bol vytvorený len jeden volebný okrskok.

3. Zápisnica miestnej volebnej komisie bola podpísaná všetkými členmi komisie a zapisovateľkou 2. decembra 2006 o 22.20 h. Nikto z členov komisie zápisnicu podpísať neodmietol.

4. Zo zápisnice komisie vyplýva, že počet osôb zapísaných v zoznamoch voličov bol 153, počet voličov, ktorým boli vydané obálky s hlasovacími lístkami pre voľbu starostu bol 139, počet všetkých platných hlasov odovzdaných pre jednotlivých kandidátov na starostu obce bol 137.

B. Právne posúdenie

Podľa čl. 129 ods. 2 ústavy ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb prezidenta Slovenskej republiky, volieb do Národnej rady Slovenskej republiky, volieb do orgánov územnej samosprávy a volieb do Európskeho parlamentu.

Podľa čl. 30 ods. 1 prvej vety ústavy občania majú právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou svojich zástupcov.

Podľa čl. 30 ods. 3 ústavy volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Podmienky výkonu volebného práva ustanoví zákon.

Podľa čl. 30 ods. 4 ústavy občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám.

Podľa § 29 ods. 2 volebného zákona vo volebných miestnostiach sú na úpravu hlasovacích lístkov určené osobitné priestory oddelené tak, aby bola zaručená tajnosť hlasovania. V priestoroch nesmie byť nikto prítomný súčasne s voličom, a to ani člen okrskovej volebnej komisie.

Podľa § 31 ods. 2 tretej vety volebného zákona členovia okrskovej volebnej komisie nesmú voličom upravovať hlasovacie lístky.

Jedným z ústavne zakotvených princípov základného práva občanov zúčastňovať sa na správe verejných vecí slobodnou voľbou svojich zástupcov (čl. 30 ods. 1 ústavy) je výkon uvedeného práva tajným hlasovaním (čl. 30 ods. 3 ústavy). Zmyslom a účelom tohto ústavného princípu je zabezpečenie slobodného uplatnenia vôle voliča pri výkone jeho volebného práva. Vo svojej podstate predstavuje neopomenuteľný predpoklad legitimacy moci v demokratickom ústavnom systéme, ktorá má byť založená na slobodnom rozhodnutí voličov v riadnej (zákonnej) volebnej procedúre.

Podstatou ochrany ústavnosti vo volebných veciach je aj ochrana práv zaručených čl. 30 ústavy, t. j. aktívneho a pasívneho volebného práva. Všeobecné volebné právo, ktoré je v tomto článku zaručené, znamená právo všetkých občanov v danom štáte, ktorí dosiahli istú vekovú hranicu, jednak svojím hlasom spolurozhodovať pri tvorbe zastupiteľských orgánov (aktívne volebné právo) a jednak uchádzať sa o zvolenie za člena niektorého zo zastupiteľských orgánov (pasívne volebné právo). Rovnosť volebného práva znamená zaručenie toho, aby každý z voličov i kandidátov mal rovnaké postavenie.

Podstatou zákonnosti volieb do orgánov samosprávy obcí je zase uskutočnenie volieb v súlade so všetkými právnymi predpismi so silou zákona, ktoré sa týkajú volieb do orgánov samosprávy obcí (mutatis mutandis PL. ÚS 34/99). Zistená nezákonnosť volieb do orgánov samosprávy obcí musí byť v príčinnej súvislosti s takým následkom porušenia práv, ktoré je v konečnom dôsledku porušením ústavného volebného práva a jeho princípov (mutatis mutandis PL. ÚS 21/94).

Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sa uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99, PL. ÚS 19/07). Inými slovami, každé porušenie volebného zákona nevyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len tak závažné porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

S ohľadom na tieto zásady a kritériá ústavný súd teda posúdil, či zistené skutočnosti jednotlivo alebo spoločne by mohli ústavne relevantným spôsobom porušiť citované ustanovenia volebného zákona a ústavy.

Ústavný súd na základe vykonaného dokazovania zistil, že vo voľbách v obci N. nedošlo k takým porušeniam volebného zákona, ktoré mohli ovplyvniť výsledok voľby dotknutého kandidáta, resp. ktorý by mal mať za následok vyhlásenie volieb starostu obce za neplatné. Hoci v niektorých prípadoch v priestore pre úpravu hlasovacích lístkov boli starší občania v sprievode iného voliča, uskutočnilo sa to v prípade, keď volič z dôvodu svojho zdravotného stavu bol na pomoc iného voliča odkázaný a postupovalo sa tak vždy v zmysle ustanovenia § 32 volebného zákona.

Ústavný súd v tejto súvislosti vzal na vedomie aj skutočnosť, že pozorovateľ konštatoval vo svojej informácii zo 4. decembra 2006 k priebehu volieb adresovanej „Z. B.“, že *„pri sčítaní hlasov nedošlo k porušeniu zákona o voľbách“*.

Ústavný súd z výpovedí svedkov tiež nezistil, že by starosta obce účelovo vyplácal voličom pred príchodom do volebnej miestnosti 600 Sk *„ako dotáciu za neodobratú drevnú hmotu“* a ovplyvňoval ich, aby ho volili za starostu obce. Tvrdenia sťažovateľa uvedené v sťažnosti boli teda nepravdivé a tendenčné.

Navyše zo zápisnice miestnej volebnej komisie nevyplývalo, že by niekto z jej členov zápisnicu odmietol podpísať, alebo by mal k voľbám výhrady.

Sťažovateľ teda v súvislosti s označenými námietkami neponúkol ústavnému súdu konkrétne tvrdenia o nezákonnom priebehu volieb starostu obce, ktorý by mal priamy vplyv na uverejnený výsledok týchto volieb, a ani dôkazy takéto tvrdenia podporujúce.

Všetky uvedené konkrétne okolnosti prípadu nemohli v žiadnom prípade ovplyvniť výsledok napadnutých volieb starostu obce N., preto ústavný súd rozhodol podľa § 63 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. februára 2008